

Библиотека „Аїора”

книга 161

Наслов оријинала:
Герман Садулаев
Земља-Воздух-Небо

Издано при подршке
АНО „Институт перевода”, Россия.

Published with the support
of the Institute for Literary Translation, Russia.

Copyright © 2021, Hermann Sadulaev
First published in the Russian language by Ltd Co Publishing House Eksmo

Copyright © 2023, за српски језик, за Србију и Црну Гору, АГОРА

Ова публикација се у целини или у деловима не сме умножавати, прештамповати или преносити у било којој форми или било којим средством без дозволе аутора или издавача, нити може бити на било који други начин или било којим другим средствима дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају аутор и издавач по одредбама Закона о ауторским правима.

ГЕРМАН САДУЛАЈЕВ

ЗЕМЉА-ВАЗДУХ-НЕБО

меџароман

*Са руској њревила
Рагмила Мечанин*

*Различитости се сјајају, ња из различитости
произлази најлепша хармонија, и све
постојеће постоји посредством борбе.*

Хераклит

*Рика лава, завијање вука, бес олује и убог
оширице јесу чеснице вечности, превелике за
људско око.*

Блејк

*Кад свиће зора приморавајући живоћа да
устане, кој мршваца ће пробудити?*

„Ригведа”

DISCLAIMER:

Ова књига је уметничко дело. Ова књига није поуздан извор веродостојних биографских, војно-историјских, топографских, техничких, антрополошких, орнитолошких и других података. Сви догађаји и ликови у књизи су измишљени. Било какве подударности са стварним догађајима и ликовима случајне су и ненамерне. Изузетак чине цитати са издвајањем цитираног текста и тачним навођењем познатог извора. Пре-причавање мало познатог, непознатог или неодређеног извора није цитат и може бити уметничка измишљотина, баш као и постојање извора. Реални историјски догађаји и личности из прошлости и садашњости могли су послужити само као далеки прототипи за стварање уметничких слика у приповедању. Теорије и хипотезе, изнете у књизи, нису научне, то су уметнички искази који откривају идеју дела. Аутор не дели мишљења која изражавају лирски јунак и ликови књиге, то су уметнички искази условљени кретањем сижеа. Аутор се извињава ако речи лирског јунака и ликова књиге вређају нечија национална, верска и морална осећања и подсећа да су то уметнички искази измишљених ликова, наведени у књизи ради откривања њихових карактера. Лирски јунак, у чије име се води прича, јесте измишљен лик. Аутор се извињава због вулгарне лексике коју користе лирски јунак и ликови књиге, а такође због описа сцена секса и насиља. Сагласно важећим правилима, књига ће на одговарајући начин бити означена.

1.

– Зашто се љубиш отворених очију?

Седели смо на клупи, пресвученој зеленом вештачком кожом, у „ирском пабу” у Бољшој Коњушној улици. Прошло је хиљаду година и не сећам се назива паба. А зар је то важно? Тих пабова, попут „ирских” или „шкотских”, у Петербургу се размножило тако да су им називи изгубили смисао. Али ја још памтим време када их је у читавом граду било свега два или три, један је носио назив „Foggy Dew” и отворен је у Устаничкој улици, тачно наспрот Митавског сокака, у којем сам станао, у соби закрченој узорцима дуванске сировине из државе Андхра Прадеш, Индија... Уосталом, то је преувеличање. Узорци дувана су премештени у суседну собу; од њих је у мом станишту остао само трајан задах. Понекад се опором ароми дувана придруживао мирис марихуане: када сам пушио марихуану са својим пријатељима и девојкама. Тако је било и те ноћи кад су код мене остале две осамнаестогодишње студенткиње Факултета за стране језике; рано ујутро, пошто сам ухватио такси и пољубио девојке за срећан пут, помислио сам како би било лепо да сада умрем. Зато што човеку ипак није дато да окуси већу физичку срећу. Када ти је тридесет година, када ниси превише попио, само две или три флаше полусувог вина, када си испушио неколико цоинта природне траве (тада је у Петербургу још могао да се набави прави канабис, узгајан под сунцем космичког Семипалатинска, а не у хидропонији учмалог Амстердама), када си читаве ноћи правио чуда са два гола, беспрекорно грађена млада тела (са три, ако рачунаш своје – треће), која су ти се препустила из љубави (вино и марихуана – иста је љубав, у течном и димоликом облику), када ра-

но ујутро излазиш у примирено градско лето, а већ је топло али још свеже од ноћне хладноће и асфалт није уморан, а праšину слежу возила која изливају воду по ивицама пута, као у совјетским филмовима из безбрижног детињства, и девојке се опраштају са тобом, а усне им шапућу: ти си – бог! (мада мало другачијим речима и безобразлцима), шта ћеш после, макар живео сто година и освојио барем пола света, моћи да упоредиш с овим тренутком најчистијег посткоиталног самудија, са овом нирваном потпуне испуњености и задовољства? Могао би и да умреш, а смрт не би била тежобна. Само шамански трик, скок из екстазе у светлост. Зашто ми то не можемо приуштити себи? Ко ме и шта дугујемо? Нико ме ништа не дугујемо. Секс је смрт, а смрт – исто што и секс. Само што секс увек пролази и никада не остаје, али је смрт – секс који долази једном и остаје са тобом заувек. Не би се догодило ништа страшно да сам тог јутра умро од среће. Мислим о седамдесетогодишњим старцима који свој последњи дах остављају у устима двадесетогодишњих лепотица, мада су их купили за новац. Лешеве матораца тајно превозе кући, њиховој смрти придају леп изглед и извештавају како је патријарх часне породице, градоначелник и мецена умро у наручју своје неутешне супруге, окружен уплаканим синовима. Мада, зашто и због чега? Зар је смрт од срца поцепаног оргазмом гора него она од медицинске грешке, од одвојеног тромба, масивног можданог удара или унутрашњег крварења? Зар је боље умрети у болници, под инфузијом, или за радним столом у канцеларији, или у лифту, или на одморишту степеништа испред својих врата? Мушкарац који умире за време љубави достојан је исте почасности као ратник који гине у крвавом боју! За ратнике секса у загробном животу постојаће сопствена Валхала: у њој ће сваке ноћи поклапати стотине лепих женки и до јутра умирати на врхунцу блаженства; а увече ће Фреј и Фреја да их васкрсавају за нову љубавну битку. Ако ми је суђено да доживим дубоку старост, желим да умрем у борделу. Или у манастиру. Али ако ми се посрећи, онда у борделу.

Тада нисам умро. Можда зато што сам схватао: физичка срећа, чак и тако дубока, ипак је попут барице у трагу од теле-

ћег копита, у поређењу са неограниченим блаженством. И, купајући се у барици задовољстава младог, здравог организма стручно подржаног алкохолом и наркотицима, дочекујући зраке излазећег сунца, шкиљио сам очима и видео своју радост као кап у океану који ће ми такође постати доступан када дође време; можда после десет или десет милиона живота. Срећа ће обавезно бити наша. Увек је била наша, и зато ћемо постићи срећу, постићи ћемо блаженство с оном истом неизбежношћу са којом сваки дан тежи вечери, а сваки живот дочекује смрт. Срећа је неизбежна. Нисмо ми у стању да нађемо пут којим би било могуће избећи неминовно блаженство. Због тога није потребно испливати из стварности. Али ако си изашао, и то је добро. Куда год да кренеш, на крају пута чека те једно исто, вечно и бескрајно уживање.

Понекад се задаху дувана придруживао дим цигара из Погарске фабрике цигарета и цигара; као што је то било те ноћи када сам преспавао са Синтијом. Смишљена одлука, код Синтије је увек све промишљено. Још памтим, била су два случаја. Или двадесет. Дуванска соба је радила као покретна трака среће. Увече су улазиле девојке, увек младе, помало тужне и несигурне у себе, а ујутру су кроз гвоздена врата Митавског сокака излетале блиставе богиње, не додирујући тло. Што се тиче Foggy Dew, у једном од својих романа испричао сам о томе како сам у њему пио са девојком која је, после паба, отишла код мене да преноћи. Ништа слично. Никада нисам имао никакве састанке ни у каквим ирским или шкотским пабовима. Само су ми се некада свиђали ти објекти, свиђало ми се „точено” пиво када је оно још било реткост, свиђао ми се чак и стални фудбал, који је игран у позадини, на великом телевизору; или добра музика, која се није могла чути на радио-станицама ФМ-дијапазона, и дрво, и кожа зелених свиња на клупама. Већ одавно ми је све свеједно. У тај паб сам ушао само зато да бих испразнио своју остарелу и слабу мокраћну бешику, па уједно узео кафу; а она је ушла због мрза. Поцрвенела.

– Зашто се љубиш отворених очију? – упитала је она, пошто је малчице одмакла своје лице од мог да би својим плавим, отвореним очима видела читаво моје лице, у целини. Можда је

питала мало другачије. Можда је рекла: „Зашто не затвориш очи кад се љубиш?” Или: „Зашто су ти очи отворене када се љубиш?” Не сећам се. Па, кажем вам, прошло је хиљаду година. Али ствар је била у очима: у мојим отвореним, лутајућих зеница, и у њеним поверљиво спуштеним очним капцима, тробојним (после шминке) као застава Француске, и завесама продужених трепавица.

– Мушкарци се увек љубе отворених очију – рекао сам. Мада нисам. Нисам рекао тако. Казао сам, „сви мушкарци се љубе отворених очију”, али она је одмахнула главом и рекла „не”, а ја сам помислио да је имала много мушкараца који су је љубили и отворених и затворених очију, и заболело ме је... Било би боље да сам рекао: мушкарци се увек љубе отворених очију, а она би ме упитала: зашто, а ја бих јој, смешећи се, објаснио: човек мора да контролише територију, да прати развој догађаја; шта ако неко, док се љубимо, пожели да нас нападне? Ко? – упитала би она. А ја бих одговорио: не знам. На пример, сабљозуби тигар. Или ево, онај сумњиви тип са новинама. Она би се насмејала. И било би лепо. А доживео сам још и *déjà vu*. Зато што сам већ чуо то питање или сам читао о њему, а то је заиста неки стални лик у романтичарској књижевности, али опет сам погрешно у одговору. Ако вас запитају: „зашто се љубиш отворених очију?”, никада не одговарајте „сви мушкарци се љубе отворених очију”, зато што ће девојка рећи или помислити: „не, не сви, познавала сам и оне који се љубе затворених очију” и осетићете бол; најбоље је да одговорите „мушкарци се увек љубе отворених очију”, то ће звучати тако као да *прави* мушкарци не затварају очи док се љубе; а они које је ваша девојка имала раније нису били прави мушкарци, све је то неважно и неозбиљно, па бришемо те идиоте из наше садашњости и наше будућности.

И тога дана, узгред буди речено, могао сам и ја да умрем, а то би било дивно. Смрт је увек – супер. Поготову добровољна, свесна, слободна. Слободна љубав и слободна смрт – ето чему увек тежимо. Неслободна, присилна смрт је као секс у браку ради зачећа деце. Нешто нужно, корисно, чак и потребно. Али

без икаквог хепија. Хтео сам да разговарам о томе и упитао сам:

– Читала си Селинцера, „Савршен дан за банана-рибе“?

Она је казала: чини ми се, нисам. Читала сам Ремарка.

То је ужасан одговор. Мислим да је то ужасан одговор. Зашто људи тако одговарају? Ви их упитате: волите ли да пливате у океану са делфинима? А они вам говоре: не, али прошле суботе сам спремала салату од туњевине. И као да је то о једном истом. Али нешто ипак није исто. А онда Ремарк. Зашто сви читају Ремарка? Једном сам имао девојку, звала се, дођавола, не могу више ни да се сетим, Рита, волела је Ремарка. Бојим се да није читала тако много да би разумела барем нешто у књижевности, али Ремарка је она, дабоме, прочитала, и још, чини ми се, Фокнера. Али никада нисам имао девојку која је читала Селинцера. Моја супруга је одслушала неколико сати предавања о Селинцеру, која је модерни професор наснимао видео-камером, али самог Селинцера, изгледа, није прочитала. Нико ништа не чита. Али, ако неко нешто и чита, онда само Ремарка, или Фокнера. Најбоље би било да уопште нису ништа читали.

Рекао сам: у хотелу је млад брачни пар. Млада жена телефоном разговара са својом мамом. Расправљају о хаљинама, лекарима и о томе да је њен муж, вероватно, душевно болестан. Млади муж на плажи разговара и купа се са маленом девојчицом. Прича јој о „риби-бананици“ која у подводној пећини једе банане и умире од банана-грознице. Затим се враћа у собу. Гледа у своју уснулу жену. Вади револвер и испалује метак себи у слепоочницу.

Река је: сетила сам се. Читала сам. Неко је објавио на својој страници „ВКонтакте“ па сам прочитала. Нисам знала да је то Селинцер. Мислила сам да је само нешто такво. Са интернета.

Погледао сам је с поштовањем. Можда је читала не само Селинцера, већ и Монтења, и Платона, и Лао Цеа, и Шукшина, и Терехова, и Џојса, и Хомера, и Калидасу, само није знала чије је све то, мислила да је то са интернета, а какве то има везе, у суштини, и јесте тако.

Постоје различите верзије тумачења Селинцерове „рибице”. Неки кажу да Симор Глас, млади муж, траумиран ратом, не може да се помири са малограђанским светом своје супруге и зато одлучује да умре. Други, напротив, кажу да јунак одлучује да оконча живот, колико год то двосмислено звучало, на врхунцу среће, од пуноће бића. Готово као ја онога јутра после марихуане и групног секса. Али мени се чини да је кључ у наслову. На енглеском он звучи овако: „Perfect day for bananafish” – савршен дан за банана-рибице. А има се на уму: савршен дан за смрт. Управо зато што је сваки дан савршен за смрт. Смрт може учинити сваки дан савршеним. За смрт су било који дан и било која старост повољни. И најбоље је учинити то најобичнијег, најнормалнијег дана. Тада ће и смрт бити обична, нормална. Најбоље је не чекати да смрт постане принудна, као брачни секс ради зачећа деце. Најбоље је успети да урадиш то са њом из љубави.

А када схваташ да то можеш учинити било којег дана, тада стичеш слободу. Овоме нас учи Сенека. Тада видиш да су зидови у твојој тамници картонски, а врата су ти увек отворена. Налазиш се у тамници свог тела тачно онолико колико то сам желиш. Слободан си зато што увек можеш отићи. Сенека прича о гладијатору који није хтео да умре насилно па је пред борбу са дивљим животињама забио себи у грло штап са сунђером, којим су робови брисали своје дупе у клозету. Сенека каже да је то лепа смрт. Сам Сенека је отворио себи вене на рукама, али крв је слабо излазила па је почео да отвара вене на ногама, како би смрт наступила што пре. И Јесењин је отварао вене, али није чекао, као нестрпљив љубавник, па се обесио. Када људи понављају „љубав је јака као смрт” – не разумеју шта то заиста значи.

Она ме је слушала, какве год глупости одваљивао, грила и покушавала да ме пољуби у лице, у врат, у усне. Конобарица је донела нашу наруџбину и гадљиво је истоварила на дрвени сто. Настојала је да гледа у страну, али јој је чак и бочни поглед одавао презир, тешко сместив у границе службене љубазности. Јасно ми је како то изгледа са стране: матор човек, одавно је превалио четрдесету, сед, офуцане, неуредне браде, са пот-

порним штапом гурнутим уз клупу, и девојчица старости његове ћерке, и то ако дете није добио јако рано, али очигледно му није била ћерка. Код девојака ми се увек свиђало то што их у таквим ситуацијама није брига. Моју Љиљу није било брига шта о нама мисли конобарица. Уопште је није доживљавала као субјекат. Да је неки робот са зеленом лампицом на глави котрљао колица са пивом и закускама, Љиља на исти начин не би обрађала пажњу на њега.

– Знаш, одавно сам желео да те питам. Сећаш се, говорио сам ти да сам био у Луганску. Пре око две и по године, у пролеће или лето. Били смо на састанку са вашим министрима и осталим шефовима републике. А после сам изашао напоље у шетњу. То је био централни трг. Иза велике зграде у којој је одржан састанак налази се башта. Има ли код вас такво место? И ето, на тргу. Тамо је место за фонтану. Клупице. А млади људи, момци су шетали са девојкама. И у ваздуху се осећала та атмосфера љубави и слободе, слободне љубави. А мени се учинило да је то зато што је смрт у близини. Зато што баш ти дечаци сутра могу да обуку маскирне униформе па оду на прву линију фронта и тамо погину, али зато су овде данас таква слобода и таква љубав. А једна девојка, сасвим млада, седела је момку у крилу и љубила га. Пролазио сам врло близу и нехотице се загледао у њих. И пожелео сам да будем на месту тог момка. Да би ме ти љубила. Зато што си то била ти. Запамтио сам те.

Она је казала: али ја се не сећам тебе. Тада те нисам видела.

Рекао сам: наравно. Јер се љубиш затворених очију.

Она је казала: тај момак је заиста умро. Али не у рату. Не где на путовању ауто-стопом или у потрази за наркотицима. А ти си добио оно што си желео. Сад сам ја у твојем крилу и љубим тебе.

Одмахнуо сам главом. Није то баш исто. Ја сам желео да поново будем млад. Војни обвезник. Да преда мном буде читав мој живот или брза млада смрт. Да ваздух мирише на рат и пролеће. И да ми ти седиш у крилу међу маковима, јоргованима, под високим плавим небом; онако као што је могло бити у Луганску, и било је, али не са мном. Наше жеље се испуњавају с

амандманом на карму. Тако да испуњење изгледа као исмевање и ругање. Постао сам још старији, још даљи од љубави и слободе, ја више нисам био у Луганску, и сама си се преселила у Петербург, па смо се обрели у његовом сивилу, влажности, старости, седимо у лажном ирском бару и кришом се љубимо као да смо нешто украли, а то нешто ће да нам одузму, и одузеће, сигурно ће одузети.

– Ко ће нам одузети?

– Сви они. Сви људи. И град. Сиви град Петербург, моја старост, сабљозуби тигрови, конобарица и ено онај сумњиви тип са новинама.

Дланом ме је помиловала по бодљикавим образима и рекла: превише размишљаш и превише гледаш око себе када се љубиш. Мораш научити да се љубиш затворених очију.

2.

Све што знам и умем научиле су ме жене. Сестра ме је научила како да обувам хулахопке правилно, на коју страну. Мама ме је научила да спремам запршку за чорбу. Синтија ме је научила да возим аутомобил. Синтија је увек била кул. Кад сам био дилеја и возио се метроом, Синтија је већ имала свој „волво”. Купио сам скроз издрн даног „форда фиесту” небеско плаве боје, а нисам умео да возим. Нисам полагао испит у државној аутомобилској инспекцији, возачку дозволу ми је купио тата у Чеченији, за сто долара. Замолио сам Синтију да ми да неколико лекција. Извезли смо се на аутопут. Нервирао сам се и урлао:

– Јеби га, јеби га, јеби га! Како то радите? Како се може истовремено гледати напред, у ретровизор, у бочна огледала, како се може видети све и управљати аутомобилом када је наоколо толико сероња на точковима? Никада нећу научити! Ја нисам у стању да возим! Боље ми је да читавог живота идем пешке!

Синтија ме је смиривала: